

ประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธในการทำงานกับ
ผู้มาปรึกษาต่างศาสนา
Buddhist Counselors' Experiences of Working with Clients from
Different Religions

ธนกร สุทธิเจริญพานิชย์¹, ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล² และ ดลดาว วงศ์ธีระธรรม³
Thanakorn Suttijaroenphanit, Chomphunut Srichannil, and
Doldao Wongtheerathorn
(thanakorn.sutti@gmail.com, chomphunut.sri@gmail.com,
and doldao.p@gmail.com)

Received: May 28, 2021
Revised: June 06, 2021
Accepted: June 10, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธในการให้บริการปรึกษากับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพทางด้านจิตวิทยาที่เรียกว่า การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (IPA) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างกับนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาจำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า ประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาประกอบด้วย 3 ใจความสำคัญหลัก ได้แก่ 1) จิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธสามารถทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาได้ 2) ความแตกต่างทางศาสนาเป็นความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา และ 3) การทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนานำไปสู่ใจที่เปิดกว้าง ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาแม้จะมีความท้าทาย แต่ก็เป็นไปได้และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธในการทำงานกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่ข้อเสนอแนะที่ให้แนวทางในการก้าวผ่านความท้าทายในการให้บริการปรึกษากับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างด้านความเชื่อทางศาสนาต่อไป

คำสำคัญ: นักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ, ผู้มาปรึกษาต่างศาสนา, การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ

¹ หลักสูตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

^{2,3} ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This study aimed to explore Buddhist counselors' experiences of working with clients from different religions using interpretative phenomenological analysis (IPA). Data was gathered through semi-structured interviews with five Buddhist counselors. Results revealed three superordinate themes: 1) Buddhist counseling can be workable with clients from different religions. 2) Religious difference between a counselor and a client is a challenge and 3) Working with clients from different religions promotes open-mindedness. These results indicate that despite challenges, counseling with religiously different clients can be enriching and has potential to enhance the Buddhist counselors' capability to work with individual differences. The results provide suggestions for ways to overcome the challenges of working with clients from different religions.

Keywords: Buddhist Counselors, Clients from Different Religions, Experiences, Interpretative Phenomenological Analysis

บทนำ

การเคารพซึ่งความแตกต่างหลากหลายของผู้มาปรึกษาและการให้บริการปรึกษาที่สอดคล้องกับบริบทสังคมและวัฒนธรรมของผู้มาปรึกษา เป็นหนึ่งในค่านิยมแกนกลางของจริยธรรมเชิงวิชาชีพจิตวิทยาการปรึกษา (American Counseling Association, 2014) งานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถเชิงพหุวัฒนธรรมของผู้ให้การปรึกษาระบุคล้ายคลึงกันว่าความสามารถในการเข้าใจและทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างเชิงวัฒนธรรมเป็นศักยภาพเชิงวิชาชีพที่จำเป็นต่อการพัฒนาและคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพทางการปรึกษาและส่งผลต่อประสิทธิภาพของการให้บริการปรึกษา (Jennings et al., 2012; Tao, Owen, Pace, & Imel, 2015; Worthington, Soth-McNett, & Moreno, 2007)

จิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธเป็นแนวคิดการปรึกษาที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ อย่างไรก็ตาม แม้ในท่ามกลางความคล้ายคลึงดังกล่าว ก็ยังมีความแตกต่างทาง

ศาสนาในกลุ่มคนในสังคมไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2561) รายงานว่าประชากรไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 93.5 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาร้อยละ 5.4 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 1.1 นับถือศาสนาคริสต์ ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นและไม่นับถือศาสนาใด จึงกล่าวได้ว่าการให้บริการปรึกษาในบริบทของสังคมไทย นักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธย่อมเผชิญกับผู้มาปรึกษาที่มีภูมิหลังทางค่านิยมและความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกัน ความรู้ความเข้าใจที่ว่านักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธมีประสบการณ์ในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาอย่างไร มีความสำคัญต่อการได้มาซึ่งองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างทางศาสนา รวมถึงอุปสรรคและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการระบุแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการให้บริการปรึกษากับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาต่อไป อย่างไรก็ตามจากการสืบค้นวรรณกรรมในปัจจุบันยังไม่พบงานวิจัยที่ผลิตองค์ความรู้ดังกล่าว งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการศึกษาและความแตกต่างทางศาสนาระหว่างนักจิตวิทยาการศึกษาและผู้มาปรึกษามีจำนวนน้อย โดยเฉพาะในประเทศไทย พบว่ามีเพียงงานวิจัยแบบผสมผสานของจิตปัญญาณ์ บุญรักษา อินทาบัจ (2561) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถทางพหุวัฒนธรรมในจิตวิทยาการศึกษาในนักจิตวิทยาการศึกษาไทยและการพัฒนามาตรรวัดทางพหุวัฒนธรรมกับจิตวิทยาการศึกษา โดยในส่วนของผลการวิจัยเชิงคุณภาพได้แสดงให้เห็นว่าการเข้าใจและการตระหนักถึงพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยมทางวัฒนธรรม และการพัฒนาตนเองของนักจิตวิทยาการศึกษามีส่วนช่วยให้การทำงานของนักจิตวิทยาการศึกษาในการทำงานกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยนี้ จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างทางการวิจัยดังกล่าว โดยทำการศึกษาประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาในเชิงลึกด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ “การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (IPA)” ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยทางด้านจิตวิทยาที่มุ่งศึกษาประสบการณ์ของบุคคลในเชิงลึก (ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, 2562) เพื่อตอบคำถามการวิจัยที่ว่า “นักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธมีประสบการณ์ในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาอย่างไร”

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา และเพื่อระบุแนวทางที่เหมาะสมในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การออกแบบงานวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาประสบการณ์ของบุคคลผู้วิจัยจึงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ “การวิเคราะห์ปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ (IPA)” ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลในเชิงลึก IPA เชื่อว่าเมื่อผู้ศึกษาได้เข้าใจความหมายที่บุคคลมีให้กับสถานการณ์นั้น ๆ จะเป็นฐานที่เอื้อให้ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลนั้น ซึ่งรากฐานของ IPA ประกอบด้วย 1) ปรากฏการณ์วิทยา ที่มุ่งศึกษาประสบการณ์ของบุคคล 2) อรรถปริวรรตศาสตร์ ที่ว่าด้วยการตีความเพื่อให้เกิดการเข้าใจประสบการณ์ “วงกลมแห่งการตีความ” ซึ่งเป็นการตีความที่อาศัยทุกส่วนมาเป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกันในการตีความ และ 3) การศึกษาเฉพาะบุคคล โดยอาศัยการทำความเข้าใจและการวิเคราะห์ประสบการณ์ของบุคคลในมิติที่เหมือนและแตกต่าง (ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, 2560)

2. วิธีการเข้าถึงผู้เข้าร่วมวิจัย งานวิจัยนี้ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา มีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมวิจัยดังนี้ 1) เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิตในสาขาจิตวิทยาการปรึกษา 2) เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ และมีประสบการณ์ทำงานให้การปรึกษาผู้รับการปรึกษาต่างศาสนา และ 3) มีความสมัครใจในการให้ข้อมูล และพร้อมที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ของตน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกด้วยความเต็มใจ ผู้วิจัยประชาสัมพันธ์เพื่อรับสมัครผู้เข้าร่วมวิจัยผ่านกลุ่มเฟซบุ๊ก “ห้องสนทนาชมรมนักจิตวิทยาการปรึกษา” โดยผู้เข้าร่วมวิจัยส่วนหนึ่งเข้ามาด้วยตนเอง และอีกส่วนหนึ่งมาจากการแนะนำจากสมาชิกภายในกลุ่ม

3. ผู้เข้าร่วมวิจัย งานวิจัยนี้ประกอบไปด้วยผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งเป็นนักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธจำนวน 5 คนที่สมัครใจและยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ดังนี้

3.1 ฐาม อายุ 31 ปี ทำงานในองค์กรแห่งหนึ่งที่มีความหลากหลายทางศาสนา มีผู้เข้ารับการปรึกษาทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติ คนที่นับถือศาสนาพุทธและคนต่างศาสนา ฐามใช้จิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธในการทำงานเป็นนักจิตวิทยาการศึกษามาเป็นระยะเวลา 9 ปี

3.2 มณ อายุ 36 ปี เป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ผู้มาปรึกษาโดยส่วนมากเป็นนักศึกษา แต่ก็มีบุคคลภายนอกที่เข้ามารับการปรึกษาบ้าง มณแทบไม่รู้เลยว่าผู้ที่เข้ามาปรึกษานับถือศาสนาอะไร หากแต่จะรู้ก็เมื่อผู้ที่มานั้นเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม มณทำงานให้การปรึกษาโดยใช้จิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธมาเป็นระยะเวลา 7 ปี

3.3 เติร์ต อายุ 39 ปี กำลังศึกษาในระดับปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา บทบาทของเติร์ตคือการเป็นพระภิกษุ อีกทั้งยังมีบทบาทเป็นอาสาสมัครผู้ช่วยในโรงพยาบาล ซึ่งมีผู้เข้ารับการปรึกษาทั้งบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธและบุคคลต่างศาสนา เติร์ตได้เรียนและอบรมเกี่ยวกับกระบวนการการปรึกษาแนวพุทธมาเป็นระยะเวลาประมาณ 10 ปี

3.4 แคลร์ อายุ 40 ปี เป็นอาจารย์สอนที่มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ผู้เข้ารับการปรึกษามีทั้งนิสิต บุคลากรในมหาวิทยาลัย และบุคคลภายนอก นอกจากนี้แคลร์ยังมีบทบาทให้บริการปรึกษาผ่านระบบออนไลน์ อีกหนึ่งบทบาทของแคลร์คือการไปเป็นอาสาสมัครในการเป็นนักจิตวิทยาการศึกษาที่คริสต์ศาสนสถานผ่านโครงการโครงการหนึ่ง แคลร์ใช้จิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธเป็นฐานในการทำงานเป็นนักจิตวิทยาการศึกษามาเป็นระยะเวลา 16 ปี

3.5 เกรช อายุ 48 ปี เป็นนักจิตวิทยาการศึกษา, วิทยากรฝึกอบรม, อาจารย์พิเศษ และนักวิจัยอิสระทางสังคมศาสตร์ มีประสบการณ์เป็นผู้ช่วยวิทยากร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาทางด้านจิตใจผู้สูญเสียที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีทั้งผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ เกรชใช้จิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธเป็นฐานในการทำงานเป็นระยะเวลา 13 ปี

4. วิธีการเก็บข้อมูล จากที่ได้กล่าวไปในข้างต้นแล้วว่า IPA เป็นระเบียบวิธีวิจัยที่มุ่งศึกษาประสบการณ์ของบุคคลในเชิงลึก ผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์กระบวนการในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาได้อย่างอิสระ คำถามหลักที่ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์มีดังนี้ 1) ขอให้คุณช่วยเล่าประสบการณ์ในการทำงานด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธกับผู้รับการปรึกษาที่นับถือศาสนาอื่น 2) อะไรคือความยากหรือความท้าทายในการทำงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธกับผู้มาปรึกษาที่นับถือศาสนาอื่น 3) คุณมีความรู้สึกอย่างไรต่อการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่ต่างศาสนา 4) การทำงานด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาส่งผลต่อตัวคุณอย่างไร และ 5) คุณได้เรียนรู้หรือได้แง่คิดอะไรบ้าง จากการทำงานการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ทั้งนี้ ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ใช้คำถามขยายความตามบทสนทนาที่เกิดขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีรายละเอียดและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมวิจัยแบบพบตัวจำนวน 4 คน และแบบออนไลน์จำนวน 1 คนซึ่งเป็นไปตามความประสงค์ของผู้เข้าร่วมวิจัยและตามสถานการณ์ของการระบาดโควิด 19 สถานที่ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เป็นสถานที่ที่เป็นส่วนตัว รักษาความลับของข้อมูลได้ และสะดวกสำหรับผู้เข้าร่วมวิจัย ซึ่งได้แก่ ห้องทำงานของผู้เข้าร่วมวิจัย และห้องประชุมที่จัดเตรียมไว้เพื่อการสัมภาษณ์โดยเฉพาะ ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์เฉลี่ยคนละ 50-90 นาที

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแปลงสารจากที่อยู่ในรูปแบบของเสียงมาเป็นตัวหนังสือ โดยการถอดเสียงการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลของ IPA (ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, 2560) ดังต่อไปนี้

5.1 การอ่านซ้ำ ๆ ผู้วิจัยอ่านบทสัมภาษณ์เพื่อทำความเข้าใจ โดยการอ่านซ้ำ และทำความเข้าใจจนเกิดความเข้าใจในประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมวิจัย

5.2 การบันทึกประเด็นสำคัญ ผู้วิจัยทำความเข้าใจความหมายของข้อมูลอย่างใกล้ชิดทีละบรรทัด ทีละประเด็น ผ่านการบันทึก 3 รูปแบบ ดังนี้

5.2.1 บันทึกเชิงบรรยาย เป็นการบันทึกคำ วลี หรือความหมายที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในคำสัมภาษณ์ รวมไปถึงประโยคที่สะท้อนความรู้สึกและความคิดของผู้เข้าร่วมวิจัย

5.2.2 บันทึกด้านภาษา เป็นการบันทึกเกี่ยวกับภาษาและรายละเอียดที่เกี่ยวกับลักษณะการพูด เช่น การพูดซ้ำ การเปรียบเทียบ หรือแม้กระทั่งโทนเสียง

5.2.3 บันทึกเชิงแนวคิด เป็นการบันทึกข้อความที่ยังขาดความชัดเจน โดยอาศัยการตีความจากผู้วิจัย ซึ่งมักจะเป็นการตั้งคำถามเพื่อหาคำตอบที่เป็นไปได้ เพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล

5.3 การระบุใจความสำคัญ ผู้วิจัยสกัดความหมายที่ระบุไว้ในบันทึกประเด็นสำคัญ และนำมาระบุเป็นข้อความที่กระชับ แต่สื่อความหมายได้ชัดเจนและครอบคลุมความหมายตามที่ปรากฏในบันทึกประเด็นสำคัญ

5.4 การจัดหมวดหมู่ใจความสำคัญ ภายหลังจากที่ระบุใจความสำคัญเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการจัดหมวดหมู่โดยพิจารณาใจความสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องหรือใกล้เคียงกัน ซึ่งในการจัดหมวดหมู่ใจความสำคัญจะประกอบไปด้วยใจความสำคัญหลักและใจความสำคัญรอง

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลฉบับต่อไป ภายหลังจากผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลชุดแรกเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูลชุดต่อไปโดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรก โดยที่ไม่นำข้อมูลที่ทำการวิเคราะห์ไปก่อนแล้วมาเป็นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลชุดอื่น ๆ

5.6 การจัดหมวดหมู่ใจความสำคัญระหว่างข้อมูล เมื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยครบทุกคนแล้ว ผู้วิจัยทำการเชื่อมโยงข้อมูลของผู้เข้าร่วมวิจัยแต่ละคน ใจความสำคัญที่เกิดขึ้นแพร่หลายและเกี่ยวข้องกับการตอบคำถามการวิจัยได้ถูกจัดเป็นหมวดหมู่ใจความสำคัญหลักและรองดังที่จะได้นำเสนอในหัวข้อต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ประกอบด้วย 3 ใจความสำคัญหลักและ 7 ใจความสำคัญรอง ประกอบด้วย

ใจความสำคัญหลักที่ 1: จิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธสามารถทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาได้

1.1 จิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธทำงานกับความทุกข์ ไม่ใช่ความเชื่อ

ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนให้เห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า จิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธไม่ได้ทำงานกับความเชื่อ แต่เป็นการทำงานกับความทุกข์ภายในจิตใจของบุคคล อาทิ เกรชที่กล่าวว่า

“รู้สึก Multicultural ในแง่ศาสนา ถ้าจะว่าจริง ๆ สำคัญก็สำคัญ แต่ถ้าในงานของเราจริง ๆ เราจะมองว่า Buddhist Counseling จะมองว่า จิตไม่มีเพศ ไม่มีวัย ไม่มีศาสนา ไม่มีสถานะ เอาฐานคิดก่อนนะ คือทุกคน เวลาทุกข์ ทุกข์เหมือนกัน” (เกรช)

สำหรับเกรชจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธเป็นการเน้นที่ธรรมชาติของความทุกข์ สะท้อนให้เห็นว่าจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธให้ความสนใจในระดับของความทุกข์และสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจมากกว่าความแตกต่าง อาทิ เพศ อายุ หรือศาสนา ซึ่งเป็นบริบทภายนอก หรืออีกนัยคือจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธมองในเรื่องของความทุกข์มากกว่าความแตกต่างทางศาสนา

คล้ายคลึงกันกับธามที่มองว่าจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธไม่ได้อาศัยความศรัทธาหรือความเชื่อในศาสนามาเป็นฐานในการให้การปรึกษา แต่มุ่งที่ผู้ให้การปรึกษามีพื้นที่ของใจที่ว่าง สงบ ไม่ยึดติด และพร้อมที่จะช่วยเหลือทุกคน ซึ่งธามได้กล่าวว่า

“ถ้าเราพูดว่า เราเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ เขาจะพูดว่า แล้วพนักงานอิสลามของเขามาคุยกับเราได้ไหม แล้วพนักงานคริสต์เตียนเขามาคุยกับเราได้ไหม แล้ว treat เราจะมามีประโยชน์กับ กับกลุ่มคนชาติต่าง ๆ แบบนี้ไหม มันทำให้เรารู้สึกว่าเราขี้เกียจอธิบาย เพราะว่าสุดท้ายแล้วกระบวนการที่เข้าไปช่วยจริง ๆ มันไม่ใช่คำว่าพุทธ มันเป็นเรื่องของใจกลาง ๆ ส่วนตอนที่อยู่หน้างาน feel งานจริง ๆ คนที่มีความทุกข์อะไรเข้ามาหาเราอะ เขาไม่ได้สนใจหรอกว่า approach ไหน เขาก็อยากจัดการชีวิตเขา ก็คุยกัน ก็ลุยไปเลย” (ธาม)

คำกล่าวของธามที่ว่า “มันไม่ใช่คำว่าพุทธ” สื่อให้เห็นว่ากระบวนการทำงานจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธไม่ได้เป็นเรื่องของศาสนาหรือความเชื่อ เพราะในกระบวนการทำงานไม่ได้มีการกล่าวถึงความเป็นพุทธ เพียงแต่ใช้พุทธธรรมโดยเฉพาะ อริยสัจ 4 เป็นฐานในการทำงาน

1.2 ความเข้าใจโลกทัศน์ของผู้มาปรึกษาเป็นฐานในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา

ผู้เข้าร่วมวิจัยระบุว่าการเข้าใจความเชื่อทางศาสนานำไปสู่การเข้าใจผู้มาปรึกษา อาทิ เกรซที่ระบุว่าการที่ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจสิ่งที่ เป็นเสมือนหัวใจของผู้มาปรึกษา จะช่วยให้ผู้ให้การปรึกษาเข้าใจโลกของผู้มาปรึกษายิ่งขึ้น ซึ่งเกรซได้กล่าวว่า

“พี่ ๆ อิสลาม เหน้นถือพระเจ้า สิ่งที่สุดสุดของพวกเขาคือ เป็นน้ำพระทัยของพระเจ้า น้ำพระทัยของอันเลาะห์ มันคือการ challenge ที่จะพาเขายอมรับความจริงของชีวิตได้ ก็สำคัญ หมายถึงถ้าเรารู้ว่ามันเป็น มันเป็นหัวใจของเขา สิ่งนี้ก็สำคัญ” (เกรซ)

คล้ายคลึงกันกับมณที่สะท้อนว่าการเรียนรู้ความเชื่อของผู้มาปรึกษาช่วยให้เข้าใจผู้มาปรึกษาได้ดียิ่งขึ้น โดยมีมณได้กล่าวว่า

“เรียนรู้เรื่องศาสนาเขา เรียนรู้เรื่องหลักของเขา วิถีปฏิบัติของเขา อย่างได้รู้ว่า มุสลิม เขาต้องสำรวม ร้องรำทำเพลงอะไรมาเหมือนที่เราเฮฮา dirty joke อันนั้นก็ต้องรู้ว่า เขาค่อนข้างเคร่งเรื่องนี้ ถ้าเรื่องความรู้ พี่รู้สึกว่ามันได้ ก็คือเรื่องของความรู้ รู้ว่าอะไรได้ไม่ได้ของเขา เขาควรหรือไม่ควรทำยังไง เป็นความรู้ที่เสริมเข้ามา ถ้าเราเจอ case ต่อไป เรารู้แล้วว่า มันเหมือนความรู้ที่ถูกสะสมไว้ ว่าอันนี้ไม่ได้ เรารู้ เราก็จะไม่ปล่อยไปเข้าใจเขาได้โดยทันที ในบริบทของเขา” (มณ)

เป็นสะท้อนให้เห็นว่าความเข้าใจที่เกิดจากความรู้ด้านความเชื่อ นอกจากจะช่วยให้เธอเข้าใจผู้มาปรึกษา รับรู้ถึงข้อจำกัด และข้อควรระวังแล้ว ยังสามารถนำไปปรับใช้ในการให้การปรึกษากับผู้มาปรึกษารายอื่น ๆ ที่อยู่บริบทเดียวกันได้ หรืออีกนัยคือผู้ให้การปรึกษาตระหนักถึงความสำคัญในการให้การปรึกษากับผู้มาปรึกษาที่อยู่ในบริบทเดียวกัน

1.3 ใจที่เปิดรับนำไปสู่ใจที่ต้อนรับผู้มาปรึกษาที่ต่างศาสนา

ผู้เข้าร่วมวิจัยได้สะท้อนไปในทิศทางเดียวกันว่าการมีใจที่เปิดรับมีส่วนช่วยให้ผู้เข้าร่วมวิจัยมีใจที่ต้อนรับและมีความพร้อมในการทำงานกับคนที่มีความแตกต่าง อาทิ เติร์ดที่กล่าวว่า

“คือมันก็ต้องต้อนรับไม่ว่าเขาจะมาด้วยศาสนาไหน พอใจเราไม่ปิดกั้นใจ เรารู้สึกยินดีที่จะช่วย เวลาเราอยู่กับคนข้างหน้า เราจะไม่มีความมุสลิม คริสต์ พราหมณ์ เราก็

ไม่รู้สึกละเลย มันมองเป็นคน แล้วก็รู้สึกใจจดใจจ่อ อยากจะดูแล รับรู้รับฟังไปด้วยกัน ใคร่ครวญกับประเด็นเรื่องราวความทุกข์ไปด้วยกัน อย่างนั้นมันก็เป็นเมื่อภาวะที่เราพร้อม มันก็ไม่มีอะไรกัน กันเราระหว่างเรากับเขา” (เดิร์ด)

เดิร์ดสะท้อนให้เห็นว่าใจที่ต้อนรับในความแตกต่างโดยที่ไม่ปิดกั้น นำไปสู่ใจที่เปิดรับและมีความยินดีที่จะทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา และใจที่เปิดรับยังช่วยให้ตนมองข้ามในเรื่องความแตกต่าง

คล้ายคลึงกันกับแคลร์ที่สะท้อนถึงการมี “ใจที่เปิดรับ” โดยแคลร์มองว่าการละวางตัวตนนำไปสู่ใจที่เปิดรับความเชื่อที่แตกต่าง

“เราอาจจะต้องระวังแค่นั้นเอง ที่จะไม่พูดเชิดชู เชิดชูว่า ศาสนาพุทธดีกว่า อันอื่น แต่เราจะพูดในแง่ที่ว่า อาจจะบอกว่า พูดในลักษณะในปรัชญาของพุทธ ที่มันเอามาใช้ได้ ไม่ว่าจะศาสนาอะไร ก็จะใช้ตรงนี้ได้เหมือนกัน เราจะไม่เปรียบเทียบ เพราะถ้าเปรียบเทียบ หรือไปโน้มน้าวว่าเขาต้องเชื่ออย่างเรา อันนั้นแหละมันเกิดความขัดแย้งแน่นอน เพราะว่าศาสนามันก็คือแล้วแต่คนเราจะเชื่อท่านไหน” (แคลร์)

คำกล่าวของแคลร์ได้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของการมีใจที่เปิดรับจากการละวางตัวตน นำไปสู่การลดความขัดแย้งในเชิงค่านิยมทางศาสนา ส่งผลให้การให้การปรึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

ใจความสำคัญหลักที่ 2: ความแตกต่างทางศาสนาเป็นความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา

2.1 ความเชื่อและหลักทางศาสนาที่แตกต่าง

ผู้เข้าร่วมวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและหลักทางศาสนาที่แตกต่างเป็นความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา อาทิ มณที่ระบุว่าการที่ตนไม่รู้ในวิถีปฏิบัติหรือค่านิยมทางศาสนาของผู้มาปรึกษา ทำให้ยากที่จะทำให้เข้าใจโลกของผู้มาปรึกษาต่างศาสนา

“บางทีเราก็กังวลว่า ในวิธี วิถีปฏิบัติของเขา เพศชายกับเพศหญิงเขา ต้องมีระยะห่างต่อกันมากน้อยขนาดไหน เหมือนกับว่า เขาก็จะไม่ให้คนที่ยังไม่ได้แต่งงานกัน เพศชายเพศหญิงก็จะไม่ให้ถูกเนื้อต้องตัวกัน หรืออยู่ในที่ลับตาคน ซึ่งเรา เราเองเราไม่ได้ concern ในทางพุทธคือเราไม่ได้ concern เพื่อนกันผู้ชายผู้หญิงก็เฮฮาอะไรกันได้

ถูกเนื้อต้องตัวกันได้ ตบหัวกันได้ กอดคอกันได้ แต่บางทีเราก็ไม่รู้ว่ ในความยากลำบากของเขา เราจะวางตัวยังไงเวลาเจอพี่เขาในชมรม เรา บางทีเราก็ มันก็มีนิภาพ ว่ามันเป็นความยากขนาดไหนที่เขาไม่แน่ใจว่าเขาจะอยู่ ควรจะคุยกับพี่เขายังไงดี” (มณ)

ในขณะที่ผมมองว่าความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา คือการไม่รู้ค่านิยมทางศาสนา เกรซได้ระบุว่าความยากในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา คือการที่จะนำผู้มาปรึกษาที่เป็นบุคคลต่างศาสนาไปสู่เป้าหมายของจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ คือการนำผู้มาปรึกษายอมรับความจริง โดยเกรซได้กล่าวว่า

“เป็นการที่เรารู้ว่าคนละศาสนา อันนี้คิดแบบเร็ว มันเหมือนเราจะเกร็งว่า มันต่าง มันต่างกัน เราต้องรู้อะไรเกี่ยวกับเขาไหม มันจะต้องระวังอะไรไหม” (เกรซ)

เกรซสะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้ในความแตกต่างนำไปสู่ความรู้สึกประหม่าและความไม่มั่นใจ หรืออาจจะได้ว่า หากเกรซไม่รับรู้ผู้มาปรึกษาเป็นบุคคลต่างศาสนา ก็อาจไม่รู้ถึงความประหม่าและความไม่มั่นใจ

2.2 ภาพลักษณ์ความเป็นพุทธของจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ

ผู้เข้าร่วมวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธให้ผู้มาปรึกษาต่างศาสนายอมรับเป็นเรื่องที่มีความท้าทาย อาทิ งามที่มองประเด็นนี้เป็นความท้าทาย เพราะเป็นการสร้างความเข้าใจกับผู้มาปรึกษาที่มีความเชื่อที่แตกต่าง ซึ่งงามระบุว่า

“ความท้าทายสำหรับเรา มันมีอยู่แค่ มันไม่ใช่หน้างานของการเป็นนักจิตวิทยาการปรึกษา แต่มันจะเป็นหน้างานของการที่ขายงานมากกว่า อย่างเช่น เราทำงานในองค์กร เวลาที่เจ้านายมาถามว่า คุณทำงานเป็นนักจิตวิทยา approach ไหนแล้วคน ความเข้าใจของคนทั่ว ๆ ไป ก็คือเขาจะเข้าใจว่าศาสนา มันถูกแบ่งเป็นความเชื่อของศาสนาไปอย่างชัดเจน” (งาม)

คล้ายคลึงกันกับเดิร์ดที่ต้องสร้างความเข้าใจก่อนเข้าสู่กระบวนการปรึกษา ซึ่งเดิร์ดได้กล่าวว่า

“ถ้าอยู่ดี ๆ มีใครบอกว่าไปคุยก่อน พระ ไปคุยกับโยมคนนี้น้อย อันนี้รู้สึกประหม่าใจบ้าง เพราะโยมเขาอาจจะไม่ได้เตรียมพร้อมที่มาคุยกับพระด้วยความเชื่อที่ติดมา อันนี้อาจจะรบกวนใจเราหน่อยเหมือนกัน อาจจะมีบ้าง ถ้าอยู่ดี ๆ มีพยาบาลมาบอก

เตียงนั้นทุกซ์ไปคุยหน้อย อาตมาต้องถามก่อนแล้วว่า เขาเข้าใจ มันผ่านการ approach ยังไงของพยาบาลหรือยัง สื่อสารทำความเข้าใจหรือยัง ไม่ใช่อยู่ดี ๆ ท่าทีของพระจะไปคุย ทะเล่อทะล่าเข้าไปคุยก็ไม่ได้ มันต้องผ่านการยอมรับซึ่งกันและกัน” (เตีร์ด)

ความท้าทายที่เตีร์ดได้สะท้อน คือการที่ต้องอาศัยบุคคลที่สามเป็นผู้สร้างความเข้าใจ เพราะเตีร์ดเป็นพระภิกษุ หากเตีร์ดเข้าไปพบผู้มาปรึกษาต่างศาสนาโดยที่ยังไม่ผ่านการยอมรับอาจทำให้เกิดกำแพงระหว่างผู้ให้การศึกษาและผู้มาปรึกษา เพราะมีความเชื่อที่แตกต่างกัน

ใจความสำคัญหลักที่ 3: การทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนานำไปสู่ใจที่เปิดกว้าง

3.1 การเข้าใจความเชื่อและวิถีปฏิบัติของศาสนาที่แตกต่างกัน

ผู้เข้าร่วมวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าการเข้าใจความเชื่อของผู้มาปรึกษาและวิถีปฏิบัติของศาสนาที่แตกต่างกัน เอื้อให้ตนได้พัฒนาศักยภาพในการทำงาน และก่อให้เกิดความเคารพต่อความแตกต่างทางศาสนา อาทิ เกรซที่ได้กล่าวว่าการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่ต่างศาสนา ช่วยให้ตนได้รับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาของผู้มาปรึกษา อันนำไปสู่การเข้าใจโลกของผู้มาปรึกษา โดยได้กล่าวไว้ว่า

“ต่อให้เราไม่รู้ว่าคุณสูงสุดก็คืออัลเลาะห์บอกว่าเป็นพระประสงค์ของท่าน เราต้องรับ แต่เรารู้โดยการเล่าของเขา พี่จะไม่รู้ ช่วงแรก ๆ ของการทำงานพี่ไม่ค่อยได้ศึกษาไปส่วนใหญ่ไปรู้จากการที่เขาเล่า เขาบอก เขาบอกว่าอะไรสำคัญสำหรับเขา” (เกรซ)

ในขณะที่มณก็ได้สะท้อนว่าการที่ตนได้ทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ช่วยให้ตนได้เข้าใจในวิถีปฏิบัติของผู้มาปรึกษา

“เรียนรู้เรื่องศาสนาเขา เรียนรู้เรื่องหลักของเขา วิถีปฏิบัติของเขา อย่างได้รู้ว่าเออมุสลิม เขาต้องสัรรวม ร้องรำทำเพลงอะไรมากเหมือนที่เราเฮฮา dirty joke อันนั้นก็ต้องรู้ว่า เขาค่อนข้างเคร่งเรื่องนี้ ถ้าเรื่องความรู้ พี่รู้สึกว่าได้ ก็คือเรื่องของความรู้ รู้ว่าอะไรได้ไม่ได้ของเขา เขาควรหรือไม่ควรทำยังไง เป็นความรู้ที่เสริมเข้ามา” (มณ)

ซึ่งมณได้สะท้อนให้เห็นว่าตนได้รับความรู้ใหม่ที่เสริมเข้ามาจากการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ทำให้ตนได้รับรู้ถึงข้อจำกัด หรือข้อควรระวัง อันเป็นสิ่งที่สามารถช่วยลดความรู้สึกขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในใจของผู้มาปรึกษาได้

3.2 การมีใจที่เปิดกว้างกับความแตกต่าง

ผู้เข้าร่วมวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาช่วยให้พวกเขามีใจที่เปิดรับ และเปิดกว้างกับความแตกต่างมากขึ้น อาทิ เกรซที่ระบุว่าการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาช่วยให้ตนมีใจที่อ่อนโยน มีใจที่กว้าง และต้อนรับคนได้มากขึ้น โดยเธอกล่าวว่า

“พารู้สึกว่างานก็ช่วยชำระใจเรา จากใจที่มันมืดให้มันสว่างขึ้น จากใจที่มันแคบให้มันกว้างขึ้น ยิ่งทำงานกับคนต่างที่เราคิดแต่ต้นว่าต่าง เราก็จะพบความเหมือน แล้วมันก็จะสลายความคิดเดิม ๆ ของเรา จนหลัง ๆ ไปทำงานกับพี่ ๆ น้อง ๆ อิสลาม รูปแบบข้างนอกเราก็เหมือนกับ respect เขา” (เกรซ)

เช่นเดียวกับธามที่ระบุว่าการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาช่วยให้ตนมีใจที่เปิดกว้างมากขึ้น

“ส่งผลไหม ส่งผลนะ มันทำให้เรารู้สึกว่า open มากขึ้นในการที่ คุณอยากจะนับถืออะไรก็ได้ เราใช้ภาษาของคุณก็ได้” (ธาม)

ธามแสดงให้เห็นว่า คำว่า “ศาสนา” สำหรับเขาไม่มีขอบเขตหรือข้อจำกัดใด ๆ คำกล่าวของธามที่ว่า “เราใช้ภาษาของคุณก็ได้” สะท้อนได้ว่าเขาพร้อมที่จะเชื่อมโยงตนเองเข้ากับโลกของผู้มาปรึกษา ว่าเขากับผู้มาปรึกษาไม่ได้แตกต่างกัน อันเป็นการสื่อให้เห็นถึงการเปิดใจให้กับความแตกต่าง

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ของผู้เข้าร่วมวิจัยที่ว่าจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธมีศักยภาพในการช่วยเยียวยาจิตใจบุคคลไม่จำกัดศาสนา เนื่องจากมุ่งทำงานกับความทุกข์ภายในจิตใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์มีร่วมกัน อีกทั้งผู้เข้าร่วมวิจัยยังมองว่าในการให้บริการปรึกษากับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา การเข้าใจโลกของผู้มาปรึกษาและการเปิดใจรับความแตกต่างเป็นสิ่งที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมวิจัยตระหนักว่าการทำความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาของผู้มาปรึกษาแม้มีความสำคัญแต่ก็มีความท้าทาย รวมทั้งอัตลักษณ์ “ความเป็นพุทธ” ที่ปรากฏทั้งในจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธ หรือในบางกรณีนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธก็ถือเป็นความท้าทายสำคัญในการให้บริการ

หรือในการเข้าถึงผู้มาปรึกษา นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยระบุว่า การให้บริการปรึกษากับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาช่วยให้ตนเองได้พัฒนาความเข้าใจในความแตกต่างของผู้มาปรึกษาและความสามารถในการเปิดใจต้อนรับความแตกต่างของผู้มาปรึกษา ดังจะได้อภิปรายต่อไปนี้

ใจความสำคัญหลักที่ 1: จิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธสามารถทำงานกับบุคคลต่างศาสนาได้

ผลการวิจัยภายใต้ใจความสำคัญที่ 1 นี้แสดงให้เห็นว่าจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธเป็นกระบวนการที่ไม่ได้มีข้อจำกัดหรือเป็นกระบวนการที่ใช้ได้เฉพาะกลุ่ม สอดคล้องกับฉัตรสุมาลย์ ศรีทองอ่อน (2554) ที่ระบุว่าจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธเป็นกระบวนการปรึกษาที่สามารถใช้กับผู้มาปรึกษาได้ทุกคนโดยไม่มีข้อจำกัด ถึงแม้ผู้มาปรึกษาจะมีความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา หรือความเชื่อก็ตาม นอกจากนี้ ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ยังระบุว่า การเข้าใจโลกของผู้มาปรึกษาและการมีใจที่เปิดรับกับความแตกต่างเป็นฐานสำคัญในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ประเด็นนี้คล้ายคลึงกับที่เนลสัน โจนส์ (2552) ระบุว่าในการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผู้ให้การปรึกษาจะต้องทำความเข้าใจ ระมัดระวัง และตระหนักไว้เสมอว่ากำลังทำงานกับบุคคลที่มีความแตกต่างและมีมุมมองต่อการมองโลกที่แตกต่างกับตนเอง เช่นเดียวกับกับ Jennings et al. (2012) ที่ระบุว่าผู้ให้การปรึกษาที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เข้าใจมุมมองทั้งในอดีตและปัจจุบันของผู้มาปรึกษา จะสามารถสร้างและรักษาสัมพันธภาพกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างได้ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่าการที่ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมมาก่อน

ใจความสำคัญหลักที่ 2: ความแตกต่างทางศาสนาเป็นความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา

ผลการวิจัยภายใต้ใจความสำคัญที่ 2 นี้แสดงให้เห็นว่าการขาดความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมและวิถีปฏิบัติที่แตกต่างทางศาสนาเป็นความยากในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับคำกล่าวของผู้เข้าร่วมวิจัยในงานวิจัยของ Baharudin (2012) ที่ระบุถึงความท้าทายและความสำคัญในการเข้าใจความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างของผู้มาปรึกษา “ฉันรู้สึกหงุดหงิด เมื่อพูดถึงหัวข้อที่เกี่ยวกับชาวมุสลิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวมาเลเซีย ฉันต้องคอยสอบถามเขาเกี่ยวกับแนวคิดหรือความเชื่อทางอิสลามของเขาที่อาจนำมาซึ่งปัญหาในกระบวนการให้การปรึกษา ถ้าหากฉันมีเวลาเตรียมตัวในการทำความเข้าใจมากขึ้นกว่านี้ เชื่อว่าการให้การปรึกษาจะมีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น” นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสะท้อนถึงความท้าทายในแง่อัตลักษณ์ความเป็นพุทธที่ดีตมกับ(นัก)จิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธที่ผู้เข้าร่วมวิจัยพบว่าเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการเข้าถึงผู้มาปรึกษา ผลการวิจัยดังกล่าวคล้ายคลึงกับงานวิจัยในประเทศมาเลเซียของ Aga Mohd Jaladin (2013) ที่ระบุว่าความไม่เชื่อมั่นในผู้ให้การปรึกษาที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างของผู้มาปรึกษานำไปสู่ความไม่ไว้วางใจในผู้ให้การปรึกษา ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญในการให้บริการปรึกษากับผู้มาปรึกษาต่างวัฒนธรรม

ใจความสำคัญหลักที่ 3: การทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนานำไปสู่ใจที่เปิดกว้าง

ผลการวิจัยภายใต้ใจความสำคัญที่ 3 นี้แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับจากการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ได้แก่ การเข้าใจความเชื่อและวิถีปฏิบัติของศาสนาที่แตกต่าง และการมีใจที่เปิดกว้างกับความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับเนลสัน โจนส์ (2552) ที่ระบุว่าความเชื่อทางศาสนาสามารถเป็นจุดเด่นที่นำมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษาได้เป็นอย่างดี โดยการนำความเชื่อของผู้มาปรึกษามาเชื่อมโยงกับกระบวนการให้การปรึกษา ซึ่งอาจช่วยให้ความทุกข์ที่อยู่ในจิตใจของผู้มาปรึกษาได้ถูกปลดปล่อยออกมาในระดับหนึ่ง และสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน (American Psychological Association, 2017) ที่ระบุว่า ความเข้าใจในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับอายุ เพศ อัตลักษณ์ทางเพศ เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ชาติกำเนิด ศาสนา รสนิยมทางเพศ ความพิการ ภาษา สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินการบริการหรือการวิจัยของนักจิตวิทยาให้มีประสิทธิภาพ นักจิตวิทยาการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้แน่ใจว่าความสามารถในการบริการของพวกเขาเป็นไปอย่างเหมาะสม

องค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ให้องค์ความรู้การวิจัยจากประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา ประกอบด้วย 1) แนวทางในการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่าง ได้แก่ จิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธสามารถทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนาได้ 2) ความรู้สึกที่เกิดขึ้นจากการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่าง ได้แก่ ความแตกต่างทางศาสนาเป็นความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา และ 3) ผลที่ได้จากการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างทางศาสนา ได้แก่ การทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนานำไปสู่ใจที่เปิดกว้าง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้ให้การศึกษาคควรศึกษาหาความรู้และหมั่นฝึกทักษะในการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่แตกต่างกัน เพราะพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับประเด็นความแตกต่างทั้งทางด้านศาสนา และด้านอื่น ๆ รวมถึงการมีทักษะในการทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่าง จะเอื้อให้ผู้ให้การปรึกษามีขีดความสามารถที่เพิ่มขึ้น อันนำไปสู่การให้การปรึกษากับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างหลากหลายได้อย่างครอบคลุม กว้างขวาง และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผู้ให้การศึกษาคควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการทำงานของตนเอง เพื่อให้การให้การปรึกษาเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้มาปรึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ American Psychological Association (2017) ที่ระบุว่า นักจิตวิทยาควรให้บริการกับบุคคลภายใต้ขอบเขตของความสามารถของตนเอง โดยพิจารณาจากการศึกษา การฝึกอบรม หรือประสบการณ์ทางวิชาชีพ

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากนักจิตวิทยาการปรึกษาแนวพุทธที่มีประสบการณ์ในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา จำนวน 5 คน ผลการวิจัยที่ปรากฏจึงอาจเป็นเพียงมุมมองที่ถูกสะท้อนออกมาเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ซึ่งการวิจัยในอนาคตอาจดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างที่มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ประสบการณ์ในมิติที่ลึกยิ่งขึ้น อาทิ การกำหนดช่วงระยะเวลาของประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการปรึกษา การกำหนดความเหมือนและความต่างของผู้เข้าร่วมวิจัย หรืออาจทำการศึกษากับผู้มาปรึกษาเกี่ยวกับประสบการณ์ในการรับการปรึกษาจากผู้ให้การปรึกษาที่มีภูมิหลังทางศาสนาที่แตกต่างกัน ก็อาจทำให้ได้เข้าใจถึงมุมมองในส่วนของผู้มาปรึกษา

2. ผลการวิจัยของงานวิจัยนี้ได้ระบุถึงประเด็น “ความแตกต่างทางศาสนาเป็นความท้าทายในการทำงานกับผู้มาปรึกษาต่างศาสนา” ซึ่งผู้วิจัยมองว่า หากได้ทำการศึกษาในเชิงลึก และนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นการจัดการกับความท้าทายในการทำงานกับบุคคลที่มีความแตกต่าง จะช่วยให้ประเด็นนี้ถูกเติมเต็มและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อที่จะสามารถเป็นแนวทางในการทำงานและเป็นการเตรียมรับมือสำหรับนักจิตวิทยา

การศึกษาที่ต้องทำงานกับผู้มาปรึกษาที่มีความแตกต่างได้อย่างเหมาะสม หรืออาจจะศึกษาในมุมมองของผู้มาปรึกษาที่ตัดสินใจเข้ารับการปรึกษาในกระบวนการจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธ เป็นต้น

3. งานวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง หากแต่การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความยังมีวิธีการเก็บข้อมูลรูปแบบอื่นที่เอื้อต่อการนำมาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเช่นกัน ได้แก่ การอภิปรายกลุ่ม และการเขียนไดอารี่ (ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล, 2560) ซึ่งหากใช้วิธีการเก็บข้อมูลมากกว่าหนึ่งวิธีก็อาจเอื้อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- ฉัตรสุมาลย์ ศรีทองอ่อน. (2554). *ประสบการณ์ของนักจิตวิทยาการศึกษาแนวพุทธ : การดำเนินชีวิตและการงานบนฐานอริยสัจ 4* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ชมพูนุท ศรีจันทร์นิล. (2560). การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ: ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการวิจัยทางด้านจิตวิทยา. *วารสารศึกษาศาสตร์* 28(3), 1-13.
- “_____”. (2562). การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบตีความ: เกณฑ์การประเมินคุณภาพ. *มนุษยศาสตร์สาร* 20(1), 189-213.
- ฐิติกาญจน์ บุญรักษา อินทาปัจ. (2561). *การศึกษากรอบมโนทัศน์และพัฒนาเครื่องมือประเมินสมรรถนะทางพหุวัฒนธรรมในการปรึกษาเชิงจิตวิทยา: การวิจัยแบบผสมวิธี*. (ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- เนลสัน โจนส์, อาร์. (2552). *คู่มือให้คำปรึกษาและช่วยเหลือผู้อื่น ทักษะพื้นฐานในการเป็นผู้ให้คำปรึกษา และคู่มือปฏิบัติการ [Basic Counselling Skills: A Helper's Manual]* (นวลศิริ เปาโรหิตย์ และเมธิรินทร์ ภิญญชน, ผู้แปล). นนทบุรี: พี มีเดีย.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *ผลสำรวจสภาวะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพจิต ปี*

2561. สืบค้น 27 พฤษภาคม 2564, จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/News/2561/N21-09-61-1.aspx>

- Aga Mohd Jaladin, R. (2013). Barriers and challenges in the practice of multicultural counselling in Malaysia: A qualitative interview study. *Counselling Psychology Quarterly*, 26(2), 174-189.
- American Counseling Association. (2014). *ACA Code of Ethics*. Retrieved May 27, 2021, from <https://www.counseling.org/Resources/aca-code-of-ethics.pdf>
- American Psychological Association. (2017). *Ethical principles of psychologists and code of conduct* (2002, amended effective June 1, 2010, and January 1, 2017). United States of America: American Psychological Association.
- Baharudin, D. F. (2012, January). *Perception and understanding of counselor trainees on multicultural counseling in Malaysia*. Proceedings of Asia Pacific RIM International Counseling Conference. Hong Kong
- Jennings, L., Gulden, A., Oien, M., D'Rozario, V., Goh, M., & Skovholt, T. M. (2012). Multicultural knowledge and skills of Singaporean master therapists. *Journal of Asia Pacific Counseling*, 2(2), 133-146.
- Tao, K. W., Owen, J., Pace, B. T., & Imel, Z. E. (2015). A meta-analysis of multicultural competencies and psychotherapy process and outcome. *Journal of Counseling Psychology*, 62, 337-350.
- Worthington, R. L., Soth-McNett, A. M., & Moreno, M. V. (2007). Multicultural counseling competencies research: A 20-year content analysis. *Journal of Counseling Psychology*, 54, 351-361.